

Зміст

Присутність: війна (*Вахтанґ Кебулазде*) ... 7

[квадратні дужки] ... 17

[надто червона пляма] ... 19

[ті, що мають загинути в бою] ... 23

[передпекло для сміливих] ... 25

[ніч, друг і ворог] ... 29

[про істину] ... 33

[якщо ми з тобою лишимося живі] ... 36

[впізнання] ... 40

[той світ] ... 43

[Створення Світу, яке не згадують] ... 47

[...] ... 49

[монастир] ... 50

[останнє Різдво] ... 52

[духи лісу і піль] ... 54

[Сіверський Донець] ... 58

[вітер зі степу] ... 63

[залишене в окупації]	...	64
[залишене в окупації: 2]	...	66
[залишене в окупації: 3]	...	68
[український <i>dance macabre</i>]	...	72
[голе бароко]	...	77
[куля завжди прилітає влучно]	...	81
[заправні станції]	...	85
[земля]	...	89
[абстраговані від зла]	...	93
[непокараність]	...	95
[земля Афродіти]	...	97
[старість]	...	101
[невидимі місця планети]	...	105
[плоди війни]	...	109
[мертвих немає...]	...	112
[спроба сказати «ми»]	...	114
[монолог]	...	118
[дівчинка з Північного]	...	122

Присутність: війна

Dasein — одне з найзагадковіших слів у сучасній філософії. Таким загадковим його зробив Мартин Гайдеґер у творі «Буття і час», створивши чи не найскладнішу неперекладність у нашій європейській інтелектуальній культурі. До Гайдеґера ми могли би перекладати це слово як «існування», після Гайдеґера його сенси розбіглися різними лісовими стежками, що подеколи губляться в темних хащах незрозумілості, а подеколи виводять до просіки, просвіту розуміння. Відповідно, й перекладати це слово вкрай важко, адже, вловлюючи в перекладі один сенс, губиш інші. Таким неоднозначним є й переклад «Dasein» як «присутність». З одного боку, така інтерпретація, руйнує деякі ходи думки самого Гайдеґера, з іншого — навіть через свою неточність провокує й ініціює думку інших мислителів. Скажімо, відлуння такої інтерпретації звучить у філософії присутності Ганса Ульріха Гумбрехта.

Тож назвати збірку віршів «Dasein: оборона присутності» — це вже неабияка провокація бодай тому, що ця назва поєднує німецькомовний оригінал

і вкрай неоднозначний український переклад. А до цього долучається ще й слово «оборона». Виявляється, що в цьому хиткому світі нашу крихку присутність повсякчас слід боронити.

Ці метафоричні розважання набувають однозначно жахливого й водночас щемкого сенсу під час війни. Наша присутність, наше існування, наше життя загрожені. Російське зло загрожує знищити нас фізично. Оборона присутності — це насамперед справа українських військових, тих, хто на фронті, ризикуючи власним життям, рятує життя інших. Та коли одною з військових виявляється поетка, оборона присутності набуває нового виміру.

Ярина Черногуз боронить нашу присутність не лише на полі бою. Її поезія — це також оборона, оборона людяності, дружби, любові, ніжності, життя від російського світу смерті. Й раптом нового сенсу дістає думка Едварда Саїда про те, що культура є полем битви. Адже стає зрозумілим, що на цьому полі присутні не тільки створені в літературі імперські наративи, як уважав Саїд. Так, нам протистоїть не лише злочинна згряя вбивць, збоченців, катів, гвалтівників і мародерів, яка називає себе російською армією. Весь цей жасний морок виростає з наративів ненависті, ксенофобії, антилюдяності та некрофільї, якими від початку до скону просякнута вся російська література, головним мотивом якої є насолода від власної деградації. Це, до речі, докорінно відрізняє

російську літературу від усіх інших імперських літератур. Але українська поетка відповідає на це не мовою ненависті, а поезією людяності:

всі плечі надто слабкі
для серця що б'ється в тобі

Читаючи ці рядки, відчуваєш биття людського серця. Відчуваєш, бо власне серце починає битися в їхньому ритмі.

І заразом на думку спадає інтерпретація мови того ж таки Гумбрехта. Для нього мова це не лише інструмент сигніфікації та засіб комунікації, а насамперед спосіб нашої живої присутності в цьому світі. Завдяки мові я можу назвати інших людей, живі істоти й речі, їхні властивості та стани, а також позначити те, що відбувається зі мною та з ними. Люди можуть сповіщати одне одному про це у спілкуванні. Але водночас будь-який мовний вираз, чи то усний, чи то письмовий, уприсутнює нас у цьому світі. Людина шепоче, говорить, кричить... креслить знаки, пише слова, створює тексти. Так людина живе. В такий спосіб вона присутня в цьому світі. Та Гумбрехт пише про виробництво присутності, а Черногуз — про її оборону.

Але насправді ми обороняємо не так нашу фізичну присутність у цьому світі, як спосіб нашої людської присутності, головною властивістю якої є свобода.

Невипадково головним гаслом нашої Революції гідності став вислів «Свобода — це наша релігія». Саме нашу гідність і свободу хочуть знищити росіяни, для яких це порожні та водночас небезпечні слова. І наша війна — це війна не лише за нашу власну гідність і свободу, а боротьба за визнання того, що людина є вільною істотою, яка має гідність:

ми маємо вибір без вибору
а тому ми ще досі вільні
я хочу співати, поки ще можу
про свободу
для якої серед багаторічних років
бойових дій
здавалося б —
місця не залишилося

Ці рядки перегукуються з висловом Жана-Поля Сартра: «Ми приречені бути вільними». Людина не обирає, чи мати свободу вибору, але може вільно обрати долю раба, і тоді вона дегуманізує себе та всіх людей навкруги. Така дегуманізація і є головною рисою російського світу смерті.

Як уважав Карл Ясперс, людський страх смерті — це не лише біологічний страх тварини померти, а також суто людський страх не змарнувати власне життя, страх не здійснитися. Адже лише усвідомлюючи власну скінченність, розумієш нескінченну цінність кожної миті власного існування.